

LEÁNYRABLÓK

I

Vastag hótakaró alatt bóbiskolt a falu, s kemény hideg karmolászta az ablakokat.

A fiatal pap olykor fölizzó dióbarna szemei akaratosan, szinte parancsolólag csillantották fényüket az öreg paraszt arcába. Különben olyan szende és jámbor ábrázata volt, hogy szinte elképzelhetetlenül hatott a puhának tűnő húsos ajkairól elröppenő ellentmondást nem tűrő hang. De nemcsak a hangját emelte föl: kalimpáló kezével gesztikulált, hadonászott is hozzá, rejtelmes jeleket rajzolva a levegőbe:

– Így van ez, Jakab bácsi! Az álláspontomból nem engedek! Én azzal a szilárd elhatározással tettem be a lábam ebbe a faluba, hogy kiirtom a pogányság maradványait. Mindazt, ami nem egyeztethető össze a mai erkölcsi renddel!

„Nofene!” – hökkent meg az öreg. Bezzeg erről mélyen hallgatott, amikor a papválasztás előtt mézes-mázos szavakkal behízelegte magát a hívek kegyeibe. Mert ha ő, mármint Farkas Jakab, és mindnyájan a régi, jófajta, kemény kobakú nemzedékből valók, előre tudták volna a szándékát, akkor ugyan bottal üthette volna a voksok nyomát. Aj, de hogy választották volna meg lelkipásztoruknak! Mindegyik azzal kezdi, mihelyt biztos talajt érez a lába alatt, hogy a „pogány szokások” maradványai így, az „erkölcs” amúgy! Mifene! Neki ugyan beszélhet! Egyik fülén be, a másikon ki. Szikkadt talaj az ő lelke, nem csíráznak ki annak a barázdáiban a szép szavak.

– Tudom jól, hogy ez maguknak nem tetszik. Különösen magának, Jakab bácsi. A gonosz bevette magát a lelkébe, s nehéz azt kifüstölni onnan! Tudom. De hát ha maga harcot akar... – Mély lélegzetet vett, és olyan mosolyra enyhült az arca, amelyben mégsem volt megbocsátás, sem feloldódás vagy enyhülés.

Fanyar, szívbe szűrő mosoly volt ez...

– Hát jó! Én állom a harcot! – keményedett meg ismét a papi arc, megrándult a busa barna szemöldök, s kemény csengése lett a hangnak. – Mert tudom, hogy a falu népe elvész az erkölcsi törvények betartása nélkül! Fegyelem kell! Vasfegyelem!

A vénember emlékezetében megrezzent valami. Úgy riadt föl, akár a bokor aljáról rebbenő madár: akkor is a vasfegyelemről szónokoltak neki, amikor a tisztek rohamra kergették künn a fronton. Szuronyt szegez! Előre! Vasfegyelem! Vagy azt képzeli a tiszteletes úr, hogy ő nem olvas soha újságot? Hogy ő nem tudja, kik ordibálják folyton mostanában is, hogy vasfegyelem! Vasfegyelem! Köszöni szépen. Ő már kóstolta Galíciában, mint az egyik népfölkelő gyalogsági dandár deresedő fejű katonája. Neki elég volt. Csak lennebb a hanggal!

Pislogott, hallgatott. Hagyta, hadd beszéljen a másik.

– Vége kell hogy legyen az ósdiságnak, a maradiságnak! E nép fölé kemény kéz kell, aki fogja a gyeplő szárát! De fogja ám irgalmatlanul!

Jakab bácsi a biblia fejezetei közt is járatos volt: téli estéken sokszor beleolvasgatott. S nyomban rájött, hogy ez a pap az ostoros szavú próféták embere s nem a szelíd beszédű apostoloké. De hát ő lássa. Ami pedig a gyeplő szárának megragadását illeti: hát nem azért eresztett valaki golyót annak a főhadnagynak a hátába, az uzsoki véres harcok idején, mert az is mindig a gyeplő szárával, a kemény kézzel meg a vasmarokkal hozakodott elő?!

– A fegyelem megteremtésével kezdődik a munka. Csakis erre a fegyelemre lehet ráhúzni az épü-

letet, amely védvára és bevehetetlen bástyája lészen a népnek az eljövendő időkben...

Ki ellen akar várat építeni a tiszteletes úr? – töprengett magában, de idejében lenyelte a szót. Ellenben, ha oda tudna hatni, hogy a nagygazdák valamivel nagyobb napszámot fizessenek...

– Én rendet és fegyelmet akarok mindenekelőtt, Jakab bácsi! Betölteni az erkölcs törvényét! Anélkül nem megy!

Nahát, ha tudta volna, hogy ezért hívatta ide őt fiastól, bizony nem tette volna be a lábát a parókiára. De most már késő, itt ül fészkelődve az asztal mellett, s úgy érzi, mintha a pap mondatai megannyi vastag lánc volnának, amelyek megkötözik, hogy nem bír elmozdulni, nem szabadulhat.

Deres bajusza megborzolódott sascsórként görbülő orra alatt, amint vontatott, nehéz lélegzetet vett. De az arca meg a szeme nem rándult, nem rebhent; vastag páncélú lelkiismerete akár a jégkéreggel bevont tó vize: hiába hajigálják rá a köveket. Eres szemével a fia felé sandított, csak úgy ferdén, véletlenül...

A legény az asztal sarkánál szorongott, s igen-igen kínos helyzetben volt. Vadonatúj fekete bricsesz nadrág feszült a térdén, kabátja sötétzöld posztóból készült, s mellén, a ferdén vágott zseb nyílásából, enyhén keményített patyolatfehér zsebkendő csipkéje kandikált elő: fehér bokrocška a zöld mezőben. Új módi ez, hogy a fiatal nemzedék ország-világ szemének vakítására kibiggyeszti mellére a jegykendőt. János Málikától kapta, olyan régen, hogy talán két éve is elmúlt már, még amikor bevonult katonának. De megőrizte szép tisztán, hófehéren. Akkoriban még az édesanyja is életben volt. Ki gondolta volna, hogy ilyen bonyodalmas hercehurca keletkezzék a lakodalom körül? Persze, annak idején a pap is más volt, nem ez a fiatal „népjavító”, aki föl akarja forgatni az élet ősi rendjét. Az öreg papnak egy elrágott csutorájú pipa szolgáltatta a békességet. A pipát mindenél többre becsülte. De az a kellemes füstbodrokat eregető pipa kialudt; amíg János az angyalbórt kop-

tatta: a vén pap szépen összekulcsolta mellén a kezét, és meghalt.

Ezzel kezdődött a baj.

Az apa szíve megtelt gyönyörűséggel és büszkeséggel, ahogy szeme sarkából a fiát méricskélte. Igazi fájin legény ez a János. S nicsak, feketébb a haja a holló szárnyánál. Az a fehéres csík meg, amely elválasztja a haját: büszkeséget, rátartiságot kölcsönöz neki. János hajából szokatlan illatok párologtak és áradtak szét a szobában. Az illatos vizet nyilván a leánynak szánta, nászéjszakára. Új szokás ez is. Az öreg sehogy se tud megbékélni vele. De hát nem szól, egye meg a fene, egyszer van nászéjszakája az embernek ebben a bús életben. Mint ahogy az egyszerűen szabott zöld kabátra meg a fekete bricsesz-nadrágra sem tesz megjegyzést, holott az sem az ő kedvére való. Szerinte a szürke posztóból készült s fekete zsinórzattal díszített ujjas meg a fehér posztóharisnya az igazi, amilyent ő rángat magára ünnepi alkalmakkor. Olyanban feszített az apja meg a nagyapja is. Mindenki az ősei közül, ameddig elér az emlékezet. De hát ezek a fiatalok „modernizálódtak”. Még jó, hogy a csizmát nem cserélte föl holmi félcipőre. A csizma, az még a régi szabású, fonott rámmával s olyan fényesen, hogy akár tükörnek is használhatná a lakodalmas legény.

Jakab bácsi végre kitaszította fél lábát a szék alól, és rándított egyet bozontos szemöldökén, hegyesen szemébe nézve a sok beszédűtől kimerült papnak:

- Ki mondja, hogy én nem tisztelem a törvényt?
- Elhiszem magának, hogy tiszteli, Jakab bácsi
- engedett legalább szóban a tiszteletes. – De ez nem elég! A törvény magára nézve is kötelező! Azt be kell tartani! A törvényt szolgálni kell!

Az öreg szemöldöke dús szürke bokorba gyűlt. Alóla pedig kivillant a vörös erekkel keresztül-kasul szótt sötét szempár. Jakab bácsi kivetette a mellét, s teleszívta levegővel:

- Én nem loptam, nem gyilkoltam! Senki házat föl nem gyújtottam, senki földjét el nem szántottam soha életemben! Nem raboltam, nem izgágáskodtam,

soha tömlöcben nem ültem, azt sem tudom, merre-
felé székel a bíróság! A törvény ellen nem vétettem,
soha, ezt tessék tudomásul venni!

A pap kételkedve közbeszúrta:

– Nana. Arról lehetne beszélni.

Az öreget majdhogy föl nem robbantotta az indu-
lat:

– Hogy én? Maga azt meri állítani?

A pap leült, szembe az öreggel:

– Semmit sem rabolt, Jakab bácsi?

– Nem loptam, nem gyilkoltam!

– El meri mondani eskü alatt, hogy nem rabolt?

A szó megütötte. Mit tudhat róla a pap?

– Nem én! – kiáltotta önérzetesen.

– Hát a feleségét, Jakab bácsi?

A ravaszdi kérdést feszült csend követte.

A legény nagyot nyelt, s elnézett oldalt.

Jakab bácsi később felelt, mintegy maga elé dör-
mögve:

– Azt hagyja nyugodni békében, szegényt...

De a pap ütötte a vasat, tromfolt kárörömmel:

– Hogy szerzett magának feleséget, Jakab bácsi?

A sötét szempár a bozót mögül, akár a ragadozóé,
sunyin nézte a papot:

– Ahogy szokás. Ahogy az apám is csinálta. Meg
a nagyapám is. De azt tisztán megmondom, a fiam
is úgy fog asszonyt röpíteni! Azért még senkit bé
nem zártak, törvény elé nem idéztek!

A tiszteletes úr olyan mozdulatot tett az asztalon
nyugvó kezével, mintha diót törne. Ama bizonyos ke-
mény diót, amelynek nem akarózik megrepedni a
héja. Nem olyan ember ő, aki meghátrál, ha valamit
a fejébe vett. Azt pedig erősen eltökélte, hogy kiirtja
a faluból a leányszöktetés hagyományos módját, s
megfékezi a rég múlt századokból ittmaradt, ma is
divatozó furcsa szokást. Szapora szavakkal sorra vág-
ta ki a maga tromfjait:

– Nézze, Jakab bácsi. Megmondom magának előre:
ha a fia nem a rendes, tisztességes úton köt házasa-
ságot azzal a leánnyal, már húsvétkor sem fogok úr-

vacsorát kiszolgálni sem neki, sem a leendő menyének. Vállalja maga ezt a szégyent?

Mi az, hogy vállalja?! Földerült:

– Hát nekem? Legjobb, ha nekem sem adja ki az úrvacsorát! – nevetett.

A pap homloka vörös színre gyúlt, mérges lett. Rácsapott az asztalra:

– Nahát, ez már sok! Több a soknál!

– Csak azért mondom. Miért ne adna nekik? Addig meg is esküsznek, úgy, ahogy a törvény előírja.

Az egyház lelkes szolgája egy hirtelen mozdulattal hátralökte a székét, föl pattant, és a levegőben hadonászott:

– Nem tűröm tovább a leányrablást! Nem!

Farkas Jakab nyugalmaról leperegtek a szavak.

– Nem esketem meg őket! Nem én! Utólag nem esketek!

Az öreg visszahúzta a szék alá azt a lábát, amelyet az imént az asztal alá tolt, s a másikat nyújtotta ki. Rándított egyet a vállán:

– Nem? Az a maga baja. Ha nem esketi meg őket, akkor maga vét a törvény ellen. De hát jó lesz az úgy is, ha már mindenképpen azt akarja a tiszteletes úr, hogy hűtetlenül éljenek együtt. De nekem senki a szememre ne vesse, hogy a fiam vadházasságban él! Az a maga lelkén szárad!

Ha legalább fölugrana ültéből az öreg, kilendülne a sodrából, felbosszankodnék, venné a főbelijét s becsapná maga után az ajtót, hogy nagyot dörrenjen: akkor volna rá remény, hogy később meggondolja a dolgot, s alázatosan, bocsánatkérően visszakullog... Ezt várta volna a tiszteletes úr. Várhatta! Farkas Jakab úgy ült, akár egy odahajított zsák. Kényelmesen, nyugodtan s ingerültség nélkül vitatkozott, konokul kitartott a magáé mellett.

A pap alá s fel sétált a szobában gyors léptekkel, s talpa alatt minden lépésre megcsikordult a festett padló.

– Másfél esztendeje, amióta én vagyok ennek a falunak a lelkipásztora, senki sem szöktetett leányt. Tisztességes, rendes úton házasodott mindenki. Vala-

mennyi házasulandó eleget tett a törvényeknek, szépen megesküdtek, nagy lakodalmat csaptak, magam is együtt vigadtam velük. Azt reméltem, hogy végre jobb belátásra tértek a híveim. Jelentettem a püspökségnek is.

Ahá – vélte az öreg. – Azt akarja, hogy meghívjuk a lakodalomba! Na, azt lesheti! Az ő házuknál ez a pap nem eszik nagykanállal! Annak fuccs!

A lelkész folytatta:

– Mindenkinék volt annyi sütnivalója, hogy megértette: ma már nem lehet a régi szokásokban élni. Ami rossz, azt el kell hagyni! Csak maga nem akarja látni ezt, Jakab bácsi! Éppen maga, a falu legértelmesebb gazdája!

Nono, hagyjuk a hízelgést! Őt ugyan nem szedi le a lábáról mézes szavakkal!

Farkas Jakab, fejét leszegve, végignézett magán. Ujjjaival végigbabrált az ujjasa zsinórjain, mintegy simogatta, tapogatta őket:

– Lássá-é? Olyan ujjast viselek, mint az apám, nyugoggyék. Szép ez. S ezt senki le nem húzza rólam! Akinek pedig az ujjasát fölveszem a testemre, annak az erkölceit, a szokásait is magamra veszem. Tiszta dolog ez. Már én ilyen ember vagyok, ha tesszik, ha nem!

A lelkész megállt, s előrenyújtva hosszú karját, a legényre mutatott:

– De ő nem olyan ujjast visel!

Ez igaz! Jakab bácsi is a fiára nézett. Megakadt a válasszal. Mintha csak most fedezte volna föl a sötétzöld kabátot a mellzsebéből kikandikáló fehér jegykendővel. Tudja forgatni a szót a pap, van neki magához való esze. De nem sokáig zavartatta magát, legyintett, és azt felelte:

– Az más. Ez az én ujjasom egy kicsit kényelmetlen is. Ez igaz.

A pap mintha végre megragadta volna az érvelés legfőbb láncszemét, talált egy rést a Farkas Jakab okoskodásán, ahol bebújhat, és összerombolhatja az egész ostoba, makacs észjárást:

– Na látja! Az ujjas szorít. Más kell helyette! Vagy vegyük azt, hogy a maga nagyapja még cséphadaróval verte ki a szemet a kévéből. Az apja meg kézi hajtású géppel csépelte. De maguknak már a tüzes gép sem jó. Egyenesen traktor kellene!

Tudta Farkas Jakab, hogy mire céloz a pap. Egyik gazda Amerikába kivándorolt rokona prospektust küldött holmi Ford gyártmányú traktorokról, s azok a fényképekkel illusztrált leírások kézről kézre járnak. Angolul egyikük sem tud, de azért a nagygazdák egyre „tanulmányozzák”. Csorog a nyáruk utána, nézegetik a képeket, pipájukban kialszik a tűz, anynyira belefeledkeznek a tervezgetésbe. S találgatják, hogy mi állhat a szövegben. De ha öten összeállnak, akkor sem tudják megvásárolni. Szárnyal a képzelet. Nagy ára van a traktornak. Egy egész vagyon.

Jakab bácsi kénytelen volt elmosolyodni:

– Azt bízzuk csak a nagygazdákra, tiszteletes úr. Jó szórakozás nekik a hosszú téli estéken. Amennyi nekem terem, azt én kiverem akár cséphadaróval is.

– De...

– Hagyjuk az ördögbe. Nem szeretek én a fellegekben járni.

– De ha szorít az ujjas?

– A házasság, az nem ujjas!

– Fel kell hagyni a pogánysággal, Jakab bácsi!

– A házasság jól vagyon úgy, ahogy mindig csinálták...

Az alá s fel sétálgató pap, úgy látszik, elfáradt. Szépen visszahúzta a széket sovány ülepe alá, s úgy telepedett le, hogy háta keményen nekifeszült a szék támlájának. Mintha kifogyott volna érvből és erőből, talán cserbenhagyta a kitartása is. Feje lankadtan alácsüggedt, álla szinte a mellét érte, s merev tekintettel előrebámulva, tűnődve nézte az asztalterítőt.

A legény olyan észrevétlen kuksolt az asztal sarkánál, s olyan csökönyösen hallgatott, mintha nem is az ő sorsáról folya az alku.

Farkas Jakab akár indulhatott volna, mert a pap már nemigen beszélt: úgy látszik, az utolsó roham is elzúgott a vénember fölött. De ő nem állt föl, meg

se moccan. Ha már hívatta a pap, ő kiüli a maga részét!

– Legjobb volna talán, ha mentére hagynók a dolgot – keresett kiutat az imént még heveskedő fiatal tiszteletes, s minden szavát mély sóhajtásba süllyesztette. – Rendben van, én nem akaratoskodom. De csak azzal a feltétellel, ha maga sem avatkozik bele! Bízunk a legényre, tegyen ő, amit akar! Nekem meggyőződésem, hogy az én tanácsomat választja. Mert én ismerem a maga fiát. Derék, tiszta érzésű legény. Majd ő úgy fog cselekedni, amint az erkölcsi érzéke diktálja.

Ohó, de Jakab bácsi átlátott a szitán: a másik ismét ravaszkodik! Tény, hogy a pap erősen kézbe vette az ifjúságot. Az a fránya „vasfegyelem”! Új fogalmak a falu életében. Új rend Európában, új módi a faluban. Ez a pap akarja behozni. Ez! De abból ő nem kóstol, tudom! Hiába szervezett legényegyletet, leányegyletet, egyházi nőszövetséget, mindent. Csupa szervezet lett a falu, ami pedig nem fért a Farkas Jakab fejébe. Ebből semmi jó nem fog kisülni...

A pap folytatta, de most már nem erélyes és követelőző hangon, hanem fülbemászó, csalókan ígérető mondatokkal:

– Még maga is gondolkozzék, Jakab bácsi. Én magát az értelmes emberek közé sorolom, nem hiszem, hogy ne látná be az igazamat. A fiából a falu egyik vezetője lehet idővel, ha szépen gyarapodó erkölcsi tőkét el nem herdálja egy ilyen pogány ostobasággal. Gondolkozzék csak maga is azon, amiket mondtam...

S amint a pap bizonytalanul keresgélő, ide-oda szökkenő pillantása egyszer csak megállapodott a me-reven üldögélő legényen, az elpirult. Halványan, szinte szégyenlősen mosolygott zavarában, s röstelkedve függesztette tekintetét az asztalterítőre, föl volt dülva a lelke, háborgott magában. Kirobbanni nem tudó lávák feszítették, kínos gondolatok gyötörték. De Farkas Jakabnak is szeget ütött a fejébe a zöld kabát, amelyre a tiszteletes úr szavai terelték a figyelmét. Gyanút fogott a fia ellen. Lehet, hogy a

legénynek is mérget lopott a lelkébe a megszokott régi rend esküdt ellensége. Megfertőzte. Az a legényegylet, az sem tetszik már Jakab bácsinak. A pap kézbe vette ezeket... Minden szombaton személyesen állít be hozzájuk, hogy rábeszélje a legényt: menjen el vasárnap vecsernye után a gyűlésbe.

Az meg fancsali pofával megkeresi a főbelijét, s holdkóros módjára indul.

2

Aznap alkonyatkor – alig lopakodott ki a kékesen derengő téli szürkület a völgyekből – két idősebb férfi kopogtatott be Farkasékhoz.

Egyikük a félszemű Damó András volt. Mondják, hogy bal szemét egy ág ütötte ki az erdön, ami nem vált éppen dicsőségére. Nem is igen beszélt róla. Sokkal többre tartanak az izgága, duhaj, régi cimborák, ha táncban vagy kocsmában, virtuskodás közben oltották volna ki az egyik lámpását. Ő is azok közé tartozott, akik esküvel fogadtak bosszút a pap ellen. Szívtelen, konok, agyonütni való ember ez a pap! Damó hiába járt a nyakára és könyörgött neki, Damóné pedig hordta a töltött libát és a tarisznya lisztet, hogy a leánykáját fölmentse az iskolából. A pap: nem és nem. Hát végeredményében nem mindegy az, hogy elvégzi-e a leányka a hetedik osztályt vagy sem? Úgyis csak kapa nyelének görnyedő, szomszédokkal pletykáló parasztasszony válik belőle. Ahhoz nem szükséges az abszolváló bizonyítvány.

A leányka tizennegyedik esztendejébe fordult. A melle már feszítette szét a lékrit, s mégis még mindig iskolába kellett járnia. Holott idén már szolgálatba szegődhetett volna városban. Ágnes nénje, aki évek óta koptatta a különböző városok aszfaltját, helyet is szerzett neki. S Damóéknál nagyon elkelve a pénz, amit a leányka a szolgálattal kereshetett volna.

De hát a pap elütötte a pénztől, konokságával szétverte a tervezgetéseket.

Kegyetlen ember ez a pap. Csak azért sodorta ide a rosszsors, hogy ráüljön a falu nyakára, s beleártsa magát a megszorult emberek, a nagygondu családok életébe...

A másik látogatót Felvégi Gergely néven ismerték a faluban. Köpcös, nagyokat szusszantó és keveset beszélő ember volt. A szemét úgy tudta méncsergetni, s olyan fenyegetőleg forgatta, hogy még a dühös csaholással reárohanó ebek is megtorpantak, ha meglátták, s eliszkoltak a közeléből. Sérelmét ő sem bírta elfelejteni. Addig húzta-halogatta a tavalyelőtti kepe megfizetését (ami még a megboldogult régi pap özvegyének járt), hogy az új pap végül is állami kézre adta. Így történt, hogy egy napon maga az adószedő jelent meg az udvarán, s bizony, teketória nélkül érvényt szerzett az egyházi adósság törlesztésének...

Nem elég, hogy az állam a földadóért, a község meg a pótadóért zaklatja őket, még a képét is a hatóság kezdje behajtani! Ebből nyilvánvalóvá lett, hogy az új pap azokkal tart, s azoknak a hatalmát és az eszközeit veszi igénybe, akik hét bőrt igyekeznek lenyúzni a keserves munkában verejtékező szegény parasztemberről.

Felvégi csak úgy forrt ellene, és szította a gyűlöletet szerte a faluban. Ezek a nagyeszű, fondorlatos „nadrágosok”, beleértve az üzletelgető jegyzőt, a mindig borostás arcú adóvégrehajtót meg a makacs papot, mind összetartanak: egyik a másik kezére játszik. Tiszta dolog!

Künn a sötétszürke szennyes égből megeredt a hó. Szél kavargatja a pelyheket. A farsang cudar idővel köszöntött rá a falura. Ha kitisztul olykor az ég, szigorú fagy harapdálja a kerti gyümölcsfákat, s azoknak sorra megrepedezik a kérgük.

Farkas Jakab vendégei ugyancsak porolgatták prémgalléros ujjasukról a havat, s kucsmájukkal seperték le a vállukról. Az első hangok, amelyek életre keltek a szájukon, valamiféle mély, zúgolódó morgásra emlékeztettek. Óriási csizmájuk sarkát a ház tapaszos földjéhez ütögették, úgyhogy hamarosan tó-

csa keletkezett körülöttük. Nincs, aki szóvá tegye, nincs asszony a háznál...

Még el sem végezték a tisztulást, máris új lábak csoszogása és döngése hallszott az ajtó előtt. Beállított a harmadik vendég is, mint valami mozgó hóember, bizonyos Tamás István.

Odakint az est közeledtével sűrűsödött a havazás...

– Cudar üdő – jegyezte meg Damó, s úgy tűnt, mintha hiányzó szemével nagyot kacsintott volna.

– Az. Most aztán megindulnak a farkasok. Ej, de kár, hogy nincs egy rossz flintája az embernek! – felelt rá Gergely bá, aki épp a bajuszát igyekezett megszabadítani a jégcsimbókoktól. Helyet foglalt az ócska, kopott kanapén.

„Kell is neki puska!” – osont át a házigazda fején. Hiszen Felvégi Gergelynél nincsen kitanultabb mestere a kaptányállításnak! Hol egy róka, hol egy farkas lába akad meg a csapdában. Megtörtént évekkel ezelőtt, hogy egy farkas egész az erdő széléig hurcolta lábán a Gergely bá kelepcejét, mert az nem volt jól odarögzítve a földhöz.

A házigazda nagyon hallgatagon sündörgött. Csak a keze serénykedett és szívélyeskedett: kihúzta az asztal alól a székeket, végigtörölt könyökével a kanapén, ülőhelyet mutogatott a vendégeinek. Egyébként ünnepi komolyság uralkodott el egész lényén. S ezt még jobban kihangsúlyozta a gúnya, az ünneplő ujjas és a fehér harisnya, amit már reggel, mielőtt a pap hívatta volna, magára öltött. A fia is kicsípte magát: szűk nadrágjában feszesen mozgott, s úgy tűnt, hogy az idős emberek közt nem leli helyét.

Sok szó nem esett. A hallgatás ilyenkor minden szónál érthetőbben beszél. Farkas Jakab készségeskedése közepette ki-ki helyet foglalt. Nagy szuszogások, náthától nehéz hörgések vegyültek a szoba csöndjébe. Damó volt köztük a legidősebb, s úgy illett, hogy – miután bajuszát megszabadította a jéggolyóktól – ő szólaljon meg elsőnek. De csak mintha magának beszélné, merőn az asztalra szögezte a tekintetét:

– Hallottuk... S azért jöttünk...

Tamás István – fortélyoskodva, mintha csak most értesülne a házasság körül zajló eseményekről – a szóra fölkapta a fejét. Egyenesen a vén Farkasra nézett, vallatón:

– Igaz lenne-é csakugyan?

Jakab bácsi értett a szóból. Súlyosat bólintott, állát a melléhez verve:

– Igaz... Igaz...

– De keed kiállott az igaza mellett, ugyi? – így

Tamás.

– Ki én! – önérzeteskedett a házigazda.

– S megmondta neki a magáét?!

– Meg én! Tisztán!

Tamás erősen helyeselte:

– Úgy is kell...

– S tudjátok-é, hogy mivel hozakodott elő?

Többen fölfigyeltek:

– No?

– Mivel, te?

– Halljuk! Mondjad már!

– Hát a „vasfegyelemmel”! – vágta ki az öreg.

Damó úgy tett, mintha nem értené jól. Fél fülét odatolta, s furcsa grimaszt vágott:

– Mivel, te?

– Nem érted? A vasfegyelemmel!

Felvégi bamba képet vágott:

– Az meg mi? Nem tudom – mondta.

– Olvassál csak újságot...

– Abban benne áll?

– Valami új módi, ahogy én sejdítem – mondta

Felvégi.

– Nahát, süsse meg a pap! S egye meg! – ingerült föl Damó.

Tamás jóval fiatalabb volt a többinél; bajusza szőke, vasvillaszerű. Őt itt mindenki tegezte, viszont ő, a tisztességnek hódolva, magázta, keedezte a többieket. Amikor tizennégyben kitört a háború, Farkas Jakab már deresedő fejjel mint népfölkelő kellett hogy megragadja a puska agyát. Tamást viszont csak a vihar legvége sodorta ki a faluból. Alighogy megtanították a puska fogásokra, s elirányították az olasz

frontra, kitört a forradalom. Ő pedig szépen felült Zágrábban az ellenkező vonatra, amelynek mozdonyaról azt képzelte, hogy hazafelé lobog a sörénye. Pár nap múlva már fent északon harcolt, vörös szalaggal a karján. Csak később vetődött haza, de a csendőrök azóta is szemmel tartják, minden lépését szaglásszák, s Tamásnak úgy rémlik, hogy két merev tekintet állandóan rászegződik a hátára. Az őrmester őt szúrja ki, ha büntető-jegyzőkönyveket vesz fel amiatt, hogy az udvar előtti árokban felüti fejét a gyom vagy kifolyik a trágyalé az utcára. Az adóki- vetésnél a jegyzői irodán olyan roppant összegeket sóznak a nyakába, mintha nem is napszámos munkával keresné a család kenyerének nagy részét, hanem a módos gazdáknál is módosabb volna. A jegyző ordibál reá. Legutóbb a szekértábla betűinek formájába kötött bele az őrmester, s azon nyomban megírta a jegyzőkönyvet. S az új pap, az is mindegyre őt veszi célba szavaival a szószékről. Hiába, szegény embert még az ág is húzza...

Így aztán, ahol csak teheti, ő is borsot tör a hatalom helyi kiskirályainak az orra alá.

– Ha hagyja magát az ember, végül még a szájába sz...nak – mondta.

Jakab bácsi hangja egyre emelkedett:

– Nekem ne lamentáljon a pap! Semmi szükségem rá!

Tamás helyeselt:

– Igaz is! Még hogy keednek? Egy pap? Egy olyan élősdi...

A vénember bajusza borzolódtott, kandúrmacska módjára görbítette a hátát. A méreg, az önérzet s az elhatározás ugyancsak sűrűsödött benne:

– Odasüsetek! Mit kellett megérnünk! Hogy egy pap! Akit mi választottunk! Aki a mi akaratunkból eszi a falu kenyerét! Hát ez a hála?

A félszemű csóválta a fejét:

– Bizony. Mi választottuk...

Felvégi pedig hozzátoldotta:

– S mi etetjük! Mi tartjuk!

Tamás kontrázott, ingerülten:

– Még a ruhát is, amit magára vesz, nekünk köszönheti.

– S egy ilyen kitartottnak jár a szája? Hallj oda, te!

Tamás volt a legvérmesebb:

– A mi munkánk után él! Különben elmehetne kúdulni. Egy ilyen ember nem is való dologra, mert ha meg kéne fognia a kapa nyelét, tudom, hogy felkopna az álla!

Hangok, zúgolódások zúrjavara zsongott az izzadt, hólyagos falak közt, sisteregve kavargott a szenvedély s a lobogó harag.

A levegőbe mindegyre belesuhintó, idegesen gesztikuláló karok végül már a sötétséget kavarták. Míg künn egyre omlott a hó: bent leülepedett az este...

A lámpagyújtás a legénynek jutott eszébe. Keze remegett, amint a hasas csövet ráigazította az égőre. Annyira kicsinek, semminek s akarat nélkülinek érezte magát a nagy hangok zöngése közepette, hogy legszívesebben bekucorodott volna a sarokba, hogy ne is lássák.

Damó hangja a buzgó használatban mintha még jobban megvastagodott volna:

– Aztán mit magyarázott a pap? Mert meg kell adni, magyarázni, azt tud. Kibeszéli a pityókát a földből.

Jakab bácsinak hízelgett a szerep. Az elégedetlenkedők központjába került, ő vitte a szót:

– Mit? Mint a szajkó. Mintha csak azt az egy szót tudná. A törvényt!

A félszemű öblösen kacagott:

– A törvényt! Azt védelmezi! Amikor az én leányom dolgáról volt szó, akkor is folyton a törvény mögött bújócskázott. Nahát, nyakon kell csípni, azt mondom, s kirángatni mögüle! Ő még az anyjában sem volt, amikor mi már rég ismertük a törvényt!

Csupa rossz emlék, sérelem, harag: Felvégihez is a törvény nevében állított be az adószedő az elmaradt kepe miatt. Törvény, törvény, törvény! Hát ne szoruljon ökolbe az ember keze?! De hát ő okosabb volt a paragrafusoknál, s így érvelt:

– Jövő-menő, utazgató emberek vagyunk mi mindnyájan. Az ilyen ember sokat lát, sokat hall, sokféle odadugja a fülét. S még ő meri magyarázgatni nekünk a törvényt?!

Egy ököl váratlanul az asztalra sújtott, Tamás István összerezsent, mint amikor puska dörrent a füle mellett. A dördülést kemény, megfellebbezhetetlen szavak követték. Maga Farkas Jakab beszélt, tűzben égő orcával, elszántan:

– Én csak egy törvényt ismerek! Azt, hogy nekem már holnapra asszony kell a házhoz! Sanyarogjon a pap ebben a cudar téli időben, de én a fiamat ma éjjel házasítom, s punktum!

– Úgy van! E má tiszta beszéd! – harsant rá valaki.

Általános helyeslés morajlott, s fészkelődések, izgalom pezsdítette a vért, talált a szó! Csak a legény nyelt akkorákat, mintha kígyó fonódott volna a gégeje köré.

– A leányt ma éjjel elhozzuk, s aztán majd jöhet a törvény, a jegyző és a pap vagy akár a csendőr személyében. Az más! A törvényt a szükség határozza meg, én azt mondom. Hadd járjon a pap szája! Azért fizetjük. A szájáért!

Senki sem méltányolta odaadóbban a lelkész ellen lángoló elégedetlenséget, mint Felvégi. Ő is odaacsúsztatott egy mondathasábot a tűzre: hadd égjen a pap iránti gyűlölet:

– Fenn hordja az orrát! A parasztember neki nem számít. Az nem is ember az ő szemében. Én azt mondom, hogy...

A házigazda nem akart lemaradni a papócsárlásban. Széles mozdulatokkal kalimpált a Felvégi orra előtt, mintha a hangokat röptükben akarná elfogni. Magábaszállva, bűnbánó arcot öltve, nagy sóhajtással mondta:

– Te ne szólj semmit. Te nem vagy hibás. Én vagyok az oka mindennek, mert én voltam az, aki úton-útfélen korteskedtem mellette. De hát ki tud-

hatta előre? Ki gondolta volna, hogy még az én dolgomba is belé meri ütni az orrát?

Erősen figyeltek rá. Világrengető dolgoknak kellett történniük, hogy már a legfőbb kortes is a pap ellen acsarkodjék! Várták a nagy, nehéz szavakat. De Jakab bácsi csak annyit mondott:

– Hát jó! Majd meglássuk. Ki-ki tudja a maga baját. Bízátok csak reám, én eligazítom az enyimet. A papot én hoztam, s ő ne próbáljon nekem parancsolgatni! Vasfegyelem? Fityfene! Megtanítom én őt vasfegyelemre!

Tamás István toltá előre szőke bajuszát:

– De ezt keed a szemibe is megmondta, ugyi?

– Meg én!

– Kereken?

– Tisztán! Hogy értsen a szóból!

Tamás megnyugodva bólintott:

– Úgy is kell. A szemibe mondani. Utóvégre a mi munkánk után él, mi tartjuk őt. És jaj neki, ha a néppel szembekerül! Mi választottuk...

Farkas Jakab, egyik pillanatról a másikra, erősen eltűnődött. A nagy szavak nehezek lettek, s fönna-kadtak a nyelve hegyén:

– A többiről még beszélünk – vakargatta a fejét.

Akárhogy forgatjuk is a dolgot, nehéz ügy ez a házasság. A leányrablás! A pap gerendát fektetett keresztül, azon pedig nem könnyű átugrani. De hát mit lehetne tenni a pap ellen? A hatóság is mellette áll, beavatkozhatik a csendőrség is, ha a pap úgy akarja. S megvannak a faluban az emberei, akik mindig körülötte sündörögnek, kedveskednek neki, s vele együtt fújják azt a bizonyos „vasfegyelmet” is. Kezdett megzavarodni a nép. De hát majd kiokoskodik ő valamit, amibe beletörik a pap bicskája! Vele húzott ujjat? Hát ő majd megmutatja! Már régóta orrol reá amiatt a „vasfegyelem” miatt. Tudja ő, honnan fúj a szél, s mit akar a pap...

Azért is: holnapra asszony lesz a háznál! Az ő menyé...

Erre az elhatározásra megzsibbadt a szíve, s elnyúlt, barázdák szántotta vén arcát ellepte az izgalom pírja.

Leányrablás! Az ám az igazi!

Kilesett az ablakon, ki a sűrű havazásba, s elnézte, hogy a pillék, tétova bogarakként, miként csapódnak az ablak sötét üvegéhez.

Az idő is az ő kezére játszik: a hó betemeti a nyomokat, s a puha, finoman csillámló takaró elrejti az emberek titkos útjait...

Nem figyelt már a beszélgetőkre, akik egymás szájából ragadták el a szavakat. Körmönfont okoskodások, följajzott sérelmek hevítették őket, s zavarosan, összevissza gajdoltak.

Az ő gondolatai messzire kalandoztak, bejárták a rég múlt időket, és fölidézték az elhalványult emlékeket...

Ej, amikor ő még huszonöt esztendő volt!

3

Vacsoraidő mozdította meg és indította útnak a látogatókat...

Leghátul, mint valamennyi közt, a legfiatalabb, Tamás István baktatott kifelé az ajtón. A házigazda visszalépett, hogy fejébe nyomja a kucsmáját, majd serénykedve követte Tamást.

Az izgalomban égő, egyébként keveset beszélő férfi odasúgta Farkas bának:

– Akkor hát ma éccaka...

Az öreg nem válaszolt. Mire a másik meglassult:

– Vagy nem?

– Már hogyne, ha úgy határoztam!

– Nem olyan embernek ismerem keedet...

– Ha én eccer kimondtam!

– Keed nem tágít!

– Nem én!

– Látja. Sok olyan ember kéne a faluba, aki nem tágít.

Régi szokás, hogy aki vásárba indul vagy feleségért megy, annak nem illik jószerencsét kívánni, különben balul üthet ki a vállalkozás. A legénnyel tehát csak épp kezet szorítottak távozóban, azt sem mondták neki: félkalap.

János egyedül maradt a szivarfüsttől homályos házban, és szíven ütötte a hirtelen támadt csönd. Nagyon sóhajtott. Őt meg sem kérdezi senki! Rendezik, szervezik a leányrablást, gyürkőznek a nagy cselekedetre, biztatják egymást, de ő nem számít. Mintha nem is az ő jövődjéről s az ő leendő asszonyáról lenne szó. A papgyűlölet teljesen elvakította ezeket...

Hosszú, gyötrelmesnek tűnő percek következtek, az apja sokáig odaült. Ki tudja, hová kódorgott el. Sodorják magukkal a cimborák, s különben is, aszszonytalan házból kámforként illan el a férfi...

A legény végigheveredett az ágyon. Nem törődött e pillanatban a zöld kabáttal, sem a csizmanadrággal, amelyen még szinte párologott a falusi szabó vasalójának a melege. Heverészett, hadd gyűrődjék a ruha s nézte a mestergerendát, hallgatta szívének heves kalapálását, amint taktust vert egész testében...

A pap... A pap... Már zúgott a feje, s lázas képek kergetőztek benne. Miért vetette meg a lábát olyan makacsul az öreg? Ujjat akar húzni a pappal?

Ha az megmakacsolja magát, nem osztja ki nekik húsvétkor az úrvacsorát... S hogy ő, mármint Farkas János még vezető ember is lehet a faluban, ha el nem rontja a jövőjét ezzel az ostobasággal...

És a leány szülei... Azok a paphoz húznak...

Lelke mélyéig el volt keseredve.

Csak jó háromfertály óra múltán toppant be a küszöbön az öreg. Csillogott a szeme, és derűs volt az arca, amikor rányitott az ágyon heverésző fiára. Mozdulatai ruganyosak és élénkek lettek, s kihúzta magát. Úgy látszik, erősen fölvilanyozódott valahol a kocsmában. S hogy ez a feltételezés nyomban igazolást nyerjen: az öreg egy litres üveget ráncigált elő az ujjasa alól, s ravaszkas mosolygással állította az asztal közepére:

– Neked hoztam, bátorítónak. Mert látom, hogy te húzódozol. Nem tudod elszánni magad. Olyan vagy, éppen olyan jámbor és pirulós, mint szegény édesanyád volt, isten nyugosztalja.

Szedegette elő a tékából a homály lepte poharakat, s mondott magában:

– Legyen áldott az emléke...

A hideg elsőházból néhány tojást meg egy darab szalonnát hozott. Közben ráengedte fiára a hideget. s a legény megborzongott tőle. Az öreg szüntelen tárgyalt, elmélkedett, hangosan gondolkozott:

– Enni is muszáj valamit, mert a szerelem után az a legfontosabb az életben. Holnap már a menyem fog vacsorát készíteni – biztatgatta, erősítette a hosszan elnyúlva fekvő legényt.

Mindjobban megeredt a vénember mondókája. Töltött, s emelte a poharat:

– Na. előbb egy pohárral az édesanyád emlékére. Aztán majd lehet inni a jövőendő öröme is...

János feltápászkodott, s illedelmesen koccintott az apjával. Nem volt egy szava se, belefagyott minden gondolat. Az öreg zavartalanul felhajtotta a pohár tartalmát, akkor kétfelé simította rakoncátlan bajuszát, s maga elé merengve emlékezett:

– Mert olyan leány egy sem volt a faluban, tudod-é! Azóta se! Olyan asszonyt nem látott még ez a keserves föld! – Szeme megpárásodott, s a lámpa fénye sárga tócsává olvadt a tekintetében. – Az igaz, hogy szegény leány volt, földhözragadt, senki emberek gyermeke. Nem is akarták apámék, hogy kirepítsem. Erősen ellene voltak. Egyes-egyedül engedtek el engem azon az éccakán. Azt sem bánták, ha kieresztik a véremet! De anyádat mégis elhoztam! El én!

Hirtelen a fia felé fordult:

– Hát te? Szóltál-é a leánynak?

János rábólintott, kedvetlenül:

– Szóltam...

– Na, ládd-é! Én nem is szóltam volt előre az anyádnak, amikor elraboltam. Csak mentem, egyik kezemben a szekercével, csizmám szára mellé bé-

dugva a kés, s hoztam. Tudtam, hol áll náluk a lajtorja, arra nem is volt gondom. Ha úgy fordul, akár embert is öltem volna!

Tekintete körbejárta és simogatta a borospoharat. Merengett, sóhajtozott, tovaszálló emlékek után küldözte az epekedését.

– Kár, hogy olyan hamar itthagyt minket, s nem érthette meg a te lakodalmadat. Mert ha ő élne... – Felütötte a fejét, s szemébe mondta a fiának: – Az a pap, hogy nyílna meg alatta a föld, hiába akarja elrontani! Tudd meg, hogy a menyaszszonynak csak szöktetve van meg az íze!

Várta volna, hogy János megszólaljon, s helyeslő véleményt nyilvánítson. De az hallgatott. Mintha unná is a sok szófia beszédet. Ellenben annál kitaróbban galagyolt az öreg, a bor meglazította a szavak gyepelőjét.

– Én egyedül mentem azon a farsangi éjszakán, bennem volt kurázs, hallod-é! Én nem vagyok mai legény! Én szerettem azt a leányt, s akár a pokol tüzén is átgázoltam volna érte, s megverekedtem volna a sárkánnyal!... De te? Te olyan vagy, akár az anyád, az ő természetét örökölted. Meghunyászkodó, békességes természeted van neked. Ha reád bíznám, úgy vénülnél meg asszony nélkül...

A felszított tűzön elkészült a rántotta.

Ettek.

Az öreg ugyancsak nagy darab kenyeret mártogatott a púposrántottát úsztató zsírban, s törülgette a bajuszát. Jánosnak viszont alig csúszott le a falat a torkán. Az öreg Jakab szívében minden leküldött falattal szilárdult az eltökéltség:

– De sebj! Olyan vagy, amilyen vagy! Fő, hogy itt áll melletted az apád! – Kilépett az ajtó elé, szemét körülhordozta az égen, majd elégedetten tért vissza. – Csak haladjon egy kicsit az idő, aztán befogunk a szánba. A hó még mindig hull. Két jó ló ilyenkor a legnagyobb segítség. A csengőket leszereltem róluk, hogy ne riasszák föl a fél falut. Az effélét csendben kell csinálni.

Egyvégtében mondikált:

– Előkészítettem a szekercét is. Tudd meg, akkor is ez a szerszám volt nálam, amikor édesanyádat szöktettem. Szerencse jár ezzel a szekercével. A kést pedig a csizmaszárba, hogy kéznél legyen...

Jánosnak azonban semmi kedve nem mutatkozott vért ontani, duhajkodni, embert lékelni. Miért? Mi értelme volna?

Az apja olvasott a legény gondolatai közt:

– Ki tudja, hátha a pap reánk küld valakit. Az az elátalkodott vasfejű semmitől sem riad vissza, csakhogy keresztülvigye az akaratát! Azért hát fő a bátorság! Úgy tudd meg, hogy ez a legszebb éccaka az ember életében! Kár, hogy előre szóltál a leánynak, mert ha az nem tudja, akkor még szebb! De ha már megmondtad neki... Abból származik a baj. A leány félelmében elkottyintja a szülőjének, s akkor...

Csata lesz ma éjszaka! Kemény ütközet, egy leányért! Kár volt szólni. De hát ez a legény olyan anyámasszony katonája...

– S a leány mit felelt? – faggatózott.

Végre János kibökte:

– Tudhassa, hogy a leány apja nagy híve a papnak...

Az öreg Farkas hátracsapta a fejét, s szinte horkantott, mint a megbokrosodó ló:

– Tán nem akarja az apja?

– Nem. Nem akarja – rázta a fejét János.

Ez az akadály azonban nem érdemel figyelmet, az öreg elütötte egy kézlegyintéssel:

– Az apa nem számít! Ha sokat ugrál, koppan egyet a fején a vas foka. S annyi! Ez már így van. Így van rendjén...

A legény irtózva összerázkódott, megborzongott, és elsápadt.

– Fő, hogy a leány rajta legyen! – lamentált az öreg.

– De ő is húzódozik...

– Mit? Húzódozik? – nézte faggatón a fiát.

– Nem akarja...

– Akkor az nem szeret téged! – döbrent meg az apa.

– Attól szerethet...

– Tudod te, milyen a szerelmes fehérnép?

– Azt mondja, minék ma már ilyen nagy hírt csinálni. Már kiment szokásból a leányrablás. Kár felforgatni vele a falut.

A litres üvegnek már csak az alján locsogott egy kevés bor, amikor az öreg Farkas a lámpafény elé tartotta, és nézegette. S jóízűen nevetett:

– Mit tudja azt a leány! Ha szeret téged...

– Szeret... Szeret... De...

– Biztos jelét adta? Mivel?

Hm. Mivel is adhatta volna? – János köhécselt. Olyan furcsán beszél az apja, s olyan valószínűtlen mindez, amire készülődnek. Az a bizonyos bátorság, amelyre minduntalan célozgat a vénember, s ami legfőbb kelléke a leányszöktetésnek, nem akarta megszállni a lelkét. Sőt! Ahogy múlt az idő, s mindjobban közeledett a nagy pillanat, ő egyre kelletlenebbül érezte magát. De az apja akarata erős karmokkal fogta, szorította. Hogyan menekülhetne ebből a helyzetből? Szegüljön szembe az öreg szándékával?

Tépelődéséből a vénember hangja riasztotta ki:

– Ha szeret téged az a leány, s az apja megköti magát, akkor ma éccaka vérontás lesz!

János fészkelődött, fejét fölszegte, meghökken:

– Vérontás?

A másik nevetett a fia rémületén:

– Egyet se citerázzon a horgasinad, mert annak a szekercének éle is van, meg foka is van. Csak éppen ügyesség kell hozzá. Kést is viszünk. A lovak olyanok, akár a tüzes sárkány. Csak az a fő, hogy szeressen téged a leány!

János kicsit bátrabban mondott ellen:

– De minék vért ontani? Mi szükség arra?

Az öreg fél kezében szorongatta a poharat. Merőn, szúrósan nézte a fiát:

– Te tán félsz, hallod-é?

– Nem félek, csak...

- Gyáva fickó vagy! Nem érdemelsz feleséget!
- A leány hozzámjön szépszerivel.
- Nem úgy van az!
- Megesküszik velem...
- Az nem ér semmit!
- Nem értem, minek erőszakoskodni. Felbolygatni a falut.
- Ti fiatalok nem tudjátok, hogy mi a szerelem!
- Hogy a fél világ engem beszéljen hóttom napjáig?
- Savó csörgedez az ereidben, nem vér!
- Gondolkozzék egy kicsit. Minek rabolni a leányt, ha nem muszáj?

– Te nem akarsz házasodni!

– Akarok... De nem gyilkolni!

A szó mind ingerültebb lett. Jakab bácsi kiáltott:

– A pap elcsavarta a te fejedet is!

– Nem a pap, hanem... Minek?...

– Hallgass! Tudom én, mi folyik abban a legényegyletben! A pap a markába kaparintott! Leigázott téged is! Szégyelld magad! Pihál!

– Semmi közöm a paphoz...

– Ő szédített meg! Vele tartasz! De hát leszámolok én azzal a nadrágos sátánnal! Majd adok én neki vasfegyelmet és törvényt! Béhoztuk a faluba, s most mindenbe beletúr az orrával, mint a disznó! Hát majd én...

János elképedve meresztette rá a szemét, de a karjait mintha bénaság ragadta volna meg: elhagyta az erő. Holott jól tudta, hogy most vissza kéne nyomni az apját az asztal mellé, s nem engedni, hogy kilépjen a havat szitáló, végtelen fehér éjszakába...

A szán az udvarra kihúzva várta, hogy részese legyen a bekövetkező nagy családi eseménynek. Az ülésre terített pokrócot belepte a hó. A szekerce ott volt ügyesen elrejtve az ülés szénájában, ahogy hosszú téli utakra viszik, hogy kéznél legyen, ha vadállat vagy rossz szándékú ember kerül az útjukba...

Farkas Jakab gyakorlott mozdulattal rántotta ki a szekercét az ülés mellől, s a nagy hóban úsztatva, elindult a papi lak felé, föl a keskeny mellékutcán.

Még maga sem tudta, mit tesz a következő pillanatban. Lehet, hogy bezúzza a pap ablakait. Lehet, hogy végső elkeseredésében a fejét sem kíméli. Ha ki merészel lépni a házból, rákoppint egyet a szekerce fokával. Csak egyet, az elég. Nem tűri ő, hogy ez a rajtuk élőködő alak – akármilyen isten szolgája is – megfertőzze az ifjúságot, s elragadja tőle a fiát, a tulajdon édesgyermekét!

A hópolyhek rászálltak a homlokára, elolvadtak, és egyre hűtötték a vérét. Eszébe jutott, hogy a papnak puskája is van, kétcsövű, nagyokat durranó vadászfegyver. A pap a rengő hasú szolgabíróval meg a jegyzővel s a mindig harsányan ordibáló szomszéd falusi földbirtokossal – azzal a részeges „mélcás úrral” – szokott vadászgatni. Olyan társaság az, hogy a csendőrőrmester arca tündöklök a boldogságtól, s azt sem tudja, melyik lábára ereszkedjék, ha néha beveszik maguk közé.

A puska pedig veszélyes fegyver. Ha meg ő zúzni kezdi az ablakokat, a puska csöve nekimered a benti sötétségből a mellének, s tüzet okádva eldurran...

Ej, megette a fene ezt a világot!

Győzött a pap! Csak azt bánja, hogy annak idején olyan buzgón korteskedett mellette...

Egyetlen okos lehetőség kínálkozott számára: visszatérni a kocsmába, – hátha még ott találja a régi, kipróbált cimborákat.

Csókfalva, 1936